Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דרייטאגל וואכענטליך
פראנקאו: פ'שטוויך אונד פרייטאג.
אונד קאסטט
פיר עסטערריך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פיערטעליעהר. 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיר'ס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיערטעליעהר. 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדעז טאג
פ ר ע נ ו מ ע ר י ר ן
אונד דער פרענומעראנדס-פרייס
בעזאנגען פ'ם דעם פסטאמט דעם
ערסטען כלאסטס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פ ע ס ט
וואיטצנער בולווארד נומ' 29
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנסגעלדער צו זענדען בעליעבען.

Nr. 13, צוואלפטער יאהרגאנג פעסט, פרייטאג דן שבט ה.ת'ר'ם. Pest, den 30. Jänner 1880.

דיא רעוואלוציאן אונד דיא יודען.

אם אינגאר'שען דייססטאגע וא'רד דיא אנ-געלעגענהייט דער דזעזען רעוואלוציאן איך נאך פארגעסטערן אונד געסטערן בעשפראכען. ווענן דיא געשפרעכען אונד שטייטבטיגען הערדען דעפ'טרטען אינמאל עס'אם צו דרעשען בעקאמ-מען, זא דרעשען זיא לאנגע פארט. זעלבסט ווענן דאס שטראה שאן לעער איזט. ערדער וויל דאך צייגען, וויא גוט ער קלאפפען אונד קלאפפען קאנ; אן דער פארגעסטרגען זיטצונג דעם אינגאר'שען דייססטאגעס הערלט נראפ אפפאנ אי'נע אינגעהיר-לאנגע, בריטע אונד דיקע רעדע געגען טיסא. אפ-פאנ שיעבט דיא גאנצע שולד דער רעוואלוציאן איך טיסא. וויל דזעזער ווערדענדע דער רעוואלוציאן אן ווען וואר אונד ניכט דעבטעטיגט דיא אייסבריי-טונג אונד אייסארטונג דעם קראיאללס פערהנד-דערטיג, נאך אפפאנ'ס אנזיכט איזט טיסא איך דיא איינגעגנליכע ארזאכע דער רעוואלוציאן. וויל דאס פאלך ווענן דזעזער שלעכטען ווירטשאפט שאן לאנגע זעהר עריטטערט איזט אונד דעסמאל דיא גלעגענהייט ערגריפפען האט. אם זיגען אנ-ווילען גענען דיא פערדאסטע רעגירונג קונד צו געבען. אפפאנ ווייטע דאהער דען אנטראג אן. דאס דער דייססטאג דער רעגירונג ווענן אזדרעם שלעכטען פערדאלטענס ווערענד דער דזעזען רעוואלוציאן זיין מיסטרען קונדגעבען מאגע. גענען דען רעגירענדען-פינדליכען אפפאנ שפראך ווערדע דער רעגירענדען-פינדליכע דעפ'טירטע בארש. דזעזער זאגטע: „ניכט דיא מיניסטער, זאנדערן דיא אייסערסט-לינקען, ווערלכע דאס פאלך פארטיעד-ענער אי'פרעטענען, וויארען דיא ארזאכע דער דזע-זען רעוואלוציאן, דיא לינקען דעטענען גענען דען דייססטאג, גענען דיא רעגירונג אונד גענען דאס גזעזטען; דאס אנווייסענדע פאלך וויארד דזעזער גע-ריעטט אונד מאכט קראיאלל. איך שטללע דא-דער דען אנטראג, דער דייססטאג מאגע זיך ניכט אם מאטשארס אנטראג אונד ניכט אם אפפאנ'ס אנטראג קוממערן, זאנדערן צוי ווייטערן בעראטונג דער אבזיכטען אנגעלעגענהייטען אבערגעהען; — ענדליך האט זיך טיסא זעלבסט גענען דיא אנגריפ-פע דעם נראפען אפפאנ טיכטיג פערטהיידיגט. טיסא זאגטע, דאס ער ניכט צום אנגרייפען פערגעגען נאך ווען ווייטע, דאס ער זיך אן ווען ניכט שפעלטע, זאנדערן אן דען דעלעגאציאנס-ווטענגען זיין מיס-טע. טיסא בעצייכנעטע עבענפאללס דיא אייסערסט-לינקען הערטעריען אלס דיא ארזאכע דער רעוא-לוציאן. „עלכע רעוואלוציאנערען הערטעריען מאן איך אין ערגע מאכטן מיסטע.

ווי ערדאם זיך דער „דענק-פ'עסטער א' ש-ט' ר' צ' — אונד דעלט עבענפאללס אינע ערדע, נאך זיינער אנזיכט איזט ניכט דיא רעגירונג אונד זונד איך ניכט דיא אייסערסט-לינקען הערטעער אן דער בעדייעלטען רעוואלוציאן שולד — זאנדערן זעלבסטפערשטענדליך, וויל עס דאך אישטיצ זאגטע: דיא „דען" — נאך אישטיצ'ס אנזיכט נעהט אללעס באזע פאן „דען אים. אונד אן אללעס אנ-גלוק זונד דיא „דען שולד: „אים זאלל אללען אלזא דיא „דען ניכט איך דזעזע באזע רעוואלוציאן פערשיל-דעט האבען? — האט מאן דאך שאן געגען דיא „דען אללע מאגליכען אונד אונמאגליכען בעשולדיגונגען אייפגעראכט. „אים זאלל מאן דיא „דען ניכט איך אלס רעוואלוציאנס-שטיפטער בעשולדיגען? — אלס אם אנדרע 1848 דיא גראסע באלדיא אונ-שער דעם נאמען „דער שיארצע טאד" אן אייראפא „אלל. „עלכעס דענען צארן געגען דיא „דען אים-לאסטען זאללטע. האט זיך אן זיינער אינטיסטענ-הייט געגען דיא אינשולדיגען אונד פאן „דען בע-טראגענען מאגנאטען געיעגנדעט. — דאס איזט דיא „אהרהייט; נור דיא צייטונגען, „עלכע מיסטענס פאן „דען דערייסגעגעבען „ערדען, „אללען גענען דיא „דען ניכט שרייבען אונד פערטשיגען איהר שולד. — „ערהענד זיך נון ביא „ענער שטראפענ-רעוואלוציאן דיא בריסטליכען בזיגער מיט דען בריסטליכען מאגנאטען הערטגעשלאגען האבען, שטאנד דער „דע פאן „ווייטע לאבענד אונד מאכטע הערצי נאך דיא מזיק אין דען צייטונגען. יא, דיא „דען הערטצטען נאך דאס פאלך אונד דיא מאגנא-טען גענען אינגאר'ע. דאמיט זיך דזעזע נאך בעפס-סער דיא לאפפע אינשלאגען. — אבער עס „ווד באלד אייך דיא באזע צייט אבער דזעזעס באזע ט'רבען דער „דען לאממען. שאן אזט אין דייטש-לאנד אונד אין דען אבריגען שטאאטען אי'ראפא'ס דער לאמפף דער בריסטען גענען דיא „דען אים-געבראכען. אם דזעזע מאכטע דער באזען צו ברע-בען — אונד אייך אן אנגאר אזט שאן דיא דאכס-טע צייט דא, אם דזעזעס באזען ט'רבען דער „דען אין ערגע צו מאכען." — — —

דער דייססטאגס-פרעזידענט סלאיי קאנגטע דזעזעס אנזוגנגע געפלידער ניכט ווייטער אנדא-דען אונד זאגטע: „אך בינטע דען הערדן דעפ-ט'רטען, ביא דעם גגענשטאנדע דער דזיטגען פערהאנדלונג צו בלייבען אונד ניכט עס'אם אנדע-רעם צו בעשפרעכען. דאס גאר ניכט הערער גע-דארט. — אבער אשטיצ זוטצטע זיינע רעדע פארט אונד זאגטע ווייטער: „אך וויל דער פאל, גענדען אנטראג שטללען: אללע בריסטען אן אנגארן אללען זיך גגען דיא אבשיילבע מאכט דער „דען פערבינדען. אך אן דייטשלאנד האבען דיא עהרליכען בריסטען שאן אינען „אנטי-סעמיט-שען פערא'ין" גגען דיא „דען גגנ-ריגדעט. (פאן דיע-זעם „אנטי-סעמ'טשען פערא'ין" האבען ווייט שאן אן נומ' 148 דעם פארגען אהרגאנגעס בעריכטעט.) אך וויל נון הערר דיא שטאטטען דעם אן אנ-גארן צו גרינדגדען „דען-פינדליכען פע'ראינגס אללזוגען; דזעזע שטאטטען האבע אך זעלבסט צוואמממגעגעשטללט. — אללא הארען זיא, מינע הערען!" —

דא ריעף דער דייססטאגס-פרעזידענט: „דאס גגהארט ניכט הערער; דאס שטעהט מיט דעם גגע-גגנשטאנדע דער ווייטגען פערהאנדלונג אן גאר קליגער פערבינדונג!" — אבער אשטיצ זאגטע הינ-ווייס: „הערר פרעזידענט, לאססען זיא מיך נור אים-רעדען. אך מוס הערר מיין פראיעקט גגגען דיא „דען אפפענטליך מיטטהיילען, וויל מיר דיא צי-טונגען זאללע „דען-פינדליכען פראיעקטע ניכט פערא'פפענטליכען וואללען — אונד אך וויל ניכט האבען. דאס זאללע נמצלבען פראיעקטע דער גוטען בריסטליכען וועלט פערלא'רען גגהען זאללען, „עסהאלב אך דיא הערר אין דיא אפפענטליכקייט בריגגען וויל. אללא הארען זיא נור אן. אך זאגע איהגען, איינע זאללע גוטע זאכע האבען זיא גאר גאר ניכט געהארט . . ."

דא לאכטען אללע דעפ'טירטען ליט אייך אונד ריעפען: „ווער זונד גאר ניכט נייגעריג. דיע-זעם אינס גלילקליכמאכענדע פראיעקט צו הארען!" — הערריף שטאמפפטע אשטיצ צארנג מיט דען פ'סען אונד שריע: „אך בינטע, ניכט צו לאכען. — וואללען דיא הערען דעפ'טירטען נור איהרע עהר-פאלל. „עלכעס דענען צארן געגען דיא „דען אים-לאסטען זאללטע. האט זיך אן זיינער אינטיסטענ-הייט געגען דיא אינשולדיגען אונד פאן „דען בע-טראגענען מאגנאטען געיעגנדעט. — דאס איזט דיא „אהרהייט; נור דיא צייטונגען, „עלכע מיסטענס פאן „דען דערייסגעגעבען „ערדען, „אללען גגען דיא „דען ניכט שרייבען אונד פערטשיגען איהר שולד. — „ערהענד זיך נון ביא „ענער שטראפענ-רעוואלוציאן דיא בריסטליכען בזיגער מיט דען בריסטליכען מאגנאטען הערטגעשלאגען האבען, שטאנד דער „דע פאן „ווייטע לאבענד אונד מאכטע הערצי נאך דיא מזיק אין דען צייטונגען. יא, דיא „דען הערטצטען נאך דאס פאלך אונד דיא מאגנא-טען גגען אינגאר'ע. דאמיט זיך דזעזע נאך בעפס-סער דיא לאפפע אינשלאגען. — אבער עס „ווד באלד אייך דיא באזע צייט אבער דזעזעס באזע ט'רבען דער „דען לאממען. שאן אזט אין דייטש-לאנד אונד אין דען אבריגען שטאאטען אי'ראפא'ס דער לאמפף דער בריסטען גגען דיא „דען אים-געבראכען. אם דזעזע מאכטע דער באזען צו ברע-בען — אונד אייך אן אנגארן אזט שאן דיא דאכס-טע צייט דא, אם דזעזעס באזען ט'רבען דער „דען אין ערגע צו מאכען." — — —

דער דייססטאגס-פרעזידענט סלאיי קאנגטע דזעזעס אנזוגנגע געפלידער ניכט ווייטער אנדא-דען אונד זאגטע: „אך בינטע דען הערדן דעפ-ט'רטען, ביא דעם גגענשטאנדע דער דזיטגען פערהאנדלונג צו בלייבען אונד ניכט עס'אם אנדע-רעם צו בעשפרעכען. דאס גאר ניכט הערער גע-דארט. — אבער אשטיצ זוטצטע זיינע רעדע פארט אונד זאגטע ווייטער: „אך וויל דער פאל, גענדען אנטראג שטללען: אללע בריסטען אן אנגארן אללען זיך גגען דיא אבשיילבע מאכט דער „דען פערבינדען. אך אן דייטשלאנד האבען דיא עהרליכען בריסטען שאן אינען „אנטי-סעמיט-שען פערא'ין" גגען דיא „דען גגנ-ריגדעט. (פאן דיע-זעם „אנטי-סעמ'טשען פערא'ין" האבען ווייט שאן אן נומ' 148 דעם פארגען אהרגאנגעס בעריכטעט.) אך וויל נון הערר דיא שטאטטען דעם אן אנ-גארן צו גרינדגדען „דען-פינדליכען פע'ראינגס אללזוגען; דזעזע שטאטטען האבע אך זעלבסט צוואמממגעגעשטללט. — אללא הארען זיא, מינע הערען!" —

דא ריעף דער דייססטאגס-פרעזידענט: „דאס גגהארט ניכט הערער; דאס שטעהט מיט דעם גגע-גגנשטאנדע דער ווייטגען פערהאנדלונג אן גאר קליגער פערבינדונג!" — אבער אשטיצ זאגטע הינ-ווייס: „הערר פרעזידענט, לאססען זיא מיך נור אים-רעדען. אך מוס הערר מיין פראיעקט גגגען דיא „דען אפפענטליך מיטטהיילען, וויל מיר דיא צי-טונגען זאללע „דען-פינדליכען פראיעקטע ניכט פערא'פפענטליכען וואללען — אונד אך וויל ניכט האבען. דאס זאללע נמצלבען פראיעקטע דער גוטען בריסטליכען וועלט פערלא'רען גגהען זאללען, „עסהאלב אך דיא הערר אין דיא אפפענטליכקייט בריגגען וויל. אללא הארען זיא נור אן. אך זאגע איהגען, איינע זאללע גוטע זאכע האבען זיא גאר גאר ניכט געהארט . . ."

דא לאכטען אללע דעפ'טירטען ליט אייך אונד ריעפען: „ווער זונד גאר ניכט נייגעריג. דיע-זעם אינס גלילקליכמאכענדע פראיעקט צו הארען!" — הערריף שטאמפפטע אשטיצ צארנג מיט דען פ'סען אונד שריע: „אך בינטע, ניכט צו לאכען. — וואללען דיא הערען דעפ'טירטען נור איהרע עהר-

ווער יעדאך אין פעסט „אים קערקער" זיצט, קאנן דיעזע בלאם 8שטונדען-פאהרט אונמאגליך מיטמאכען. אונס שיינט עס, דאס איך דיא שולפאנדס-אנגעלעגענהייט צו איינער „לעבענסלענגליכען קערקער-שטראפע" אונטער דען שרעקען דער פעטצאנס-קאממיססיאן פערארטהיילט וואורדע. ווער וויים, וואנן אדער אב דיעזע אנגעלעגענהייט, דיא יאהרע הינדורך זא פעלע געמיטהער אין איפערגנג ערהיעלט, צור ענדגילטיגען ענטשיידונג פאר דען רייכסטאג געלאנגט ?

* (איינע אונגעהייערע אייפערגנג וועגען איינעס יידישען זעלבסט-מארדערס.) אים וואישיא (רוסיש-פאלען), וואו פאם 24-טען יענגנר בערגיכטעט: אין גוזערע שטארט בעפאנד זיך דיעזער טאג אין איינער איפערגנג, וויא דיעס זיט דעם פאלגישען אישטאנד אים יאהרע 1863 אינד 1864 גיכט דער פאלל וואר. עס וואר דיעס אים זא איפפאל-לענדער, אלס דיא האבסטען רוסישען בעאמטען עס גיכט געוואגט, גענען איינע פאלקס-אנזאמملונג איינצישרייטען, דיא לייכט צו איינער פארטליכען רעוואלוציאן העטטע איסארטען קאנען. דיא פערגאלאסענג היעצו וואר פאלגענדער פאלל: דיא שטודענטען האבען איינער שיספעלערין איינען בלומענ-קראנץ דארגעבראכט, וועלכער מיט דען פאלגישען נאציאנאל-פארבען גישמיקט וואר. דיא איבערריכונג דיעזעס בלומענ-קראנצעס גינג אין זעהר פערליכער וויזע פאר זיך. איך איין 16-יעהרינער יידישער שטודענט, נאמענס איגנאץ נייפעלד, בעטהרלינגט זיך אין דיעזער פערליכקייט. דיא פראפעססארען דעס גימנאזיאמס, וועלכע רוסענפריינדליך זינד, האבען דען יידישען שטודענטען פיר אללע צייטען אים דער שולע גישאפען, זיא ערכטעטען עס אלס פערברעכען גגען דיא רוסישע רעגירונג. דאס מאן דער שיספעלערין איינען בלומענ-קראנץ מיט פאלגישען נאציאנאל-פארבען דארגעבראכט האט, אונד דא זיך איגנאץ נייפעלד עבענפאללס העבייא בעטהרלינגטע, איבטען דיא פראפעססארען גגען איהן ראבע, דא ער דאך נור איין יידישער שטודענט וואר; דער יענע נייפעלד נאהם זיך יעדאך דיעזע שטראפע זא זא צו הערצען, דאס ער מיט איינעם פיסטאלענשיסס זיינעס לעבען אין ענדע מאכטע. דיא פאלגען געוועזען הערארד אין איגנעהייערע איפערגנג, דא דיא איגנאץ, דאס דער יענע יידען-קנאבע נור דעסהאלב אים דער שולע גישטאפען וואורדע, ווייל דיא פראפעססארען איהן אלס פאלגע-פיינדליך בעטראכטעטען. אין דעם ליכטגיעע דעס יענגען יידישען שטודענטען, אין דעסען שפיטצע דער אבערראבבינער דער יידישען געמינדע וואר יים גינג, נאהמען איבער 10000 פערזאנען אנטהייל. אללע פאלגישען מאגנאטען אונד עדעל-לייטע וואיען אנעזענד, אים דען רוסישען בעהארדען טראטען צו ביעזעטען. עס וואר וואהל פאליציא איפגעשטעללט, דאך נאב דיא איגנעהייערע מעגשען-מאססע קיינע פערארנלאססונג, דאס דיא פאליציא איינגריפפען קאנגטע. עס איזט זעלבסטפערשטענדליך, דאס דיא רוסישען בעהארדען נור איינע קליינע אנארדנונג אבוארטעטען, אים איזט דאס פאלגישע פאלק שיעסען צו לאססען. דער גענעראל-גובערנער פאן ווארשיי האט איבער דיא גאנצע אנגעלעגענהייט איינע אנטערזוכונג איינלייטען לאססען. (יענען דיא פאלגישע בעפאלקערונג אין טיפפע איפערגנג געריעטה, זא איזט דעם זעהר ערקלערליך. יענען שאן דיא איגנאץ פאכע בעגנצונג דער פאלגישען נאציאנאל-פארבען פאן דען רוסישען בעהארדען אין דען רוסענפיינדליכען פראפעססארען אלס „פערברעכען" געהאלטען אונד בעשטראפט וורד. דיא אישטאנסונג דעס יידישען שטודענטען אים דער שולע האבען דיא פאלגען מיט רעכט אלס לייגע טיפפע בעליידיגונג פיר דיא גאנצע פאלגישע נאציאן איפגעפאסט. — האטטע יא דער יידישע שטודענט קיין אנדערעס פערגעהען, אלס דאס ער זיך בייא דער איבערריכונג איינעס בלומענ-קראנצעס, מיט דען פאלגישען נאציאנאל-פארבען גישמיקט, אין איינע שיספעלערין בעטהרלינגט. וויא געזאגט, דיא איפערגנג דער פאלגען וואר איינע זעהר ערקלערליכע, צו בעדייערן איזט עס יעדאך, דאס ליידער היטע דיא יידישע יגענד איבעראלל דיא גאנזע דאבייא האט. וואס קיממערטע זיך דיעזער יגנגע יידישע שטודענט אום זאלכע פערליכקייטען? דיע-זער העטטע פליסיג לערנען זאללען. וואס קיממערטע ער זיך אים שיספעלערינגען? וואס קיממערטע ער זיך אים בלומענ-קרענצע מיט אדער אדגע פאלגישע נאציאנאל-פארבען? דאס ענדע העפאן איזט: איסגעשטאסען אים דער שולע אונד — זעלבסטמארד; נאך מעהר בעפרעמדעט עס אונס, דאס דער אבערראבבינער צו ווארשיי אן דעם לייכענבעגענגנישס איינעס זעלבסט-מארדערס זיך בעטהרלינגטע, אין „מאבד עצמו לדעת" פערדרעגט איינע זאלכע איסצייכונג געוויס גיכט. וואהרשיינליך איזט יעדאך דער אבער-ראבבינער היעצו פאן דער איפגערעגטען פאלגישען בעפאלקערונג גגענאהמיגט וואורדען, דענן זאגסט, וורדע מאן געוויס איך איהן אלס „רוסענ-פיינד" פערשריען האבען.)

* (דיא מארדער דעס לעהרערס אויער אין קראאם.) אינזערע לעזער ווערדען זיך וואהל נאך דעם שרעקליכען פאללעס ערגגנגען, דאס דער גערעזענע יידישע לעהרער אייער אין קראאם (זעמפלינער קאמטאט) אין איינעס בריגגען ערמארדעט איפגעגרען וואר. וויא וויר שאן דאמאלס גגעמעלדעט, פיעל דער פערדאכט יעגגען דיעזעס מארדעס איף 2 בריידער אין קראאם, נאמענס קיש. וועלכע דענן איך זאגליך פערהאפטעט וואורדען, נאכדעם מאן בייא דענזעלבען אנלעסלך איינער שטאטטגעהאבטען הייראוכ. וזכונג איינע סמטע גגעלדעס אפגעגרען, וועלכע זיא דעס אייער גערייכט האטטען. וויא גון אים ש.-א.-איהעל, בערכיטעט וורד, זוכט דיא ביידען רויב-מארדער אפם דארטגען גערכיטע „צום טאדע דורך דען שטראנג" (הענגען) פערארטהיילט וואר-דען. דיא פיריגען דער פערארטהיילטען, דיא עבענפאללס פערהאפטעט ווארען, וואורדען יעדאך איף פריינגם גגעזעטצט, דא מאן גגעגען זיא קיינע בעוויזע איינער „מטשילד" איפבריגגען קאנגטע. אללעלעגאללס וועדען דיא רייב-מארדער איהר פערברעכען גגעגען איינען אנשילדיגען יידען דורך דיא שמעהלכסטע טאדעס-ארט, געמליך דורך דען גאלגען, בעסען מיססען!

פרעגומעראציאנס-איינלאדונג.

ווייר עריכטען אונסערע געעהרטען פרעגומעראנטען, דערען פרעגומעראציאנס-טערמין אם 1-טען פעברער 1880 צו ענדע גגעהט (וואס גאנץ דייטליך אויף איהרער „אדרעס-שליפע" אנגעגעבען איזט) איהרע פרעגומעראציאן צו ערגגיעזען, דאמיט דיא פערזענדונג דער בלעטער קיינע שטאריגג עריידיגט.

וויעגער שלאכט-פיעה מארקט. דער אויפטריעב איזט דעם וויעגער שלאכט פיעהמארקטעס אם 26-טען ד. מ. בעשטיגט 2673 שטיק. דאבאן וואוגען: 1489 אונגאריש 455 מאהרישע אונד 739 דייטשע. דיא פרייזע שטעללטען זיך פיר 100ק.: אונגאריש מאסט-אכסען 53 - 61 גולדען, — מאהרישע 54—58 גולד. דייטשע 54 - 61 גולד.—

פערגאנטוואורטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י ריין.

מגלות.

דיא גגעפערטיגטע פערלאגס-בוכהאנדלונג עמפפעהלט איהר וואהל-אסארטירטעס לאגער אללער גאטטגגען מגלות איף פיינעס קאלבס-פערגאמענט אין זעהר שאגער אייסשטאטטונג. פריז דערזעלבען פאן 6 גולדען איפיערטס. — בייא בעשטעללונגען ערביטטען ווייר דיא האהע אין צענטמעטער אנגעגעבען. אכטונגספאלל

מ. ע. לאוויס'אהן,

בוכהאנדלונג, קאגגגסאססע נו. 1, אין פעסט.

אנצייגע.

וויכטיג פיר איסיאנדערער אונד געשעפטספלייטע.

דעם נאך ענגלאנד אונד אמעריקא רייזענדען פיבליקום דיעגע צור גגעפעלליגען קענגנגס, דאס איך דיא פערזאנגונג פאן שפיל-קארטען אונד יאאהרע-פערזאנדט נאך אללען איבערזעאישען פלאצען מיט ענגלישען אדער דייטשען שפיען אלס איך אללע גגעשעפטליכען קאממיססיאנען פיר דען הייגגען פלאטען איפס רעפעללסטע אונד בילליגסטע איבערנעהמע. „אפיר מיין זיט פעלגען אהרען איף זאלידישע גגערינגסטע גגטער ריף בריגגט. עבענזא האלטע איך מיין גאסטהייז פערבגנדען מיט בשר רעסטוראציאן בעסטענס עמפפעהלען.

Raphael Mendel, Hamburg, Mühlenstrasse Nr. 42.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פריכטע.	וויאלשעס פר. הקטאל.	מער קילאגראמם 100
וויצען נייע גאנאטער	—	—.——.—
„	75	13.75—13.60
„	76	13.95—13.85
„	77	14.15—14.05
„	78	14.30—14.20
„	79	—.——.—
„	80	—.——.—
טריס	74	—.——.—
„	75	—.——.—
„	76	13.80—13.70
„	77	14.05—13.95
„	78	14.25—14.15
„	79	14.40—14.30
„	80	—.——.—
פעסטער באדען	74	—.——.—
„	75	13.65—13.45
„	76	13.80—13.70
„	77	14.05—13.95
„	78	14.15—14.10
„	79	—.——.—
„	80	—.——.—
וויסענבורגער	74	—.——.—
„	75	—.——.—
„	76	13.80—13.70
„	77	14.05—13.95
„	78	14.25—14.15
„	79	14.40—14.30

פריכטע		מער קילאגראמם 100
קארן	72	10.— — 9.80
נעדסטע מאלץ	62	10.75— 8.85
נעדסטע פיסעלר	62	7.75— 7.50
האפער	41	7.70— 7.45
קוקורוץ גאנאטער	—	7.75— 7.65
אנדערע	73	7.60— 7.55
הורזע	—	7.40— 7.85
וויצען — מעל אקטאבער		—.—
„		—.—
„ פריוואט		14.40
„		8.60
קוקורוץ		—.—
נעדסטע		7.55
האפער		—.—
„		—.—
„ רעסט		—.—

באללען-מעהל		קי. אל.
נומער	0	25 20
„	1	24 40
„	2	23 60
„	3	22 80
„	4	22 20
„	5	20 40
„	6	19 20
„	7	18 80
„	8	18 —
„	8½	16 60
שפיריטוס: אלטע פערפאהרט פרעמדקעס		36 50
„ נייע „ קארטאפעל		33 50

קורז-טאבעללע פאם 27. יעננער.

נעלד-קורז	קי.	אל.
וולבער-אייא	—	100
דוראקאן	5	54
כסמפרייז-אנגאריש 8 גולדען נאלד- שטיק (20 פראנקס)	9	35
נאפאלעאנאר	9	35
רוסישע „	57	90
20 מארקשטיק	11	54
פאפיער-רובעל	1	22

לאזע.	קי.	אל.
1854-יאהר 4 פערצענטיגע שטאאטס-לאזע	124	75
1860-יאהר „ נאזאע	132	20
דרעסדע „ פינסעל	135	25
1864-יאהר צו 100 גולדען	172	—
דרעסדע „ 50 „	170	50
לאטא רעגענשבורג	27	—
מיינינגען-לאזע	18	80
קרעוזנאך-לאזע	178	—
לאאי-לאזע צו 40 גולדען	43	50
ראאי-מאסטריכט-פאארטס-לאזע	107	—
אנסבאכער לאזע	25	—
רעגלטריש לאזע צו 10 גולדען	18	—
קראאקויער לאזע „ 20 „	20	40
אלגיר לאזע „ 40 „	41	75
פאלסקי לאזע „ 40 „	41	75
וויזלאס-לאזע „ 10 „	18	75
פאלאי-לאזע „ 40 „	52	25
וואלבערגער לאזע „ 20 „	23	50
פם.-גוגנאם לאזע „ 40 „	50	75

לאזע.	קי.	אל.
פאאנשלוויגער לאזע צו 20 גולדען	27	75
פרייבערגער לאזע „ 100 „	119	50
דרעסדע „ 50 „	62	50
וואלדשטיין-לאזע „ 20 „	33	50
וויגגיגקעדיי „ 20 „	37	—
אונגאריש פיעהיגלאזע צו 100 גולד.	116	—
דרעסדע צו 50 גולדען	116	—
וויגגער לאזע	121	25

ווערטה-פאפיערע		
אונגאריש נאלד-רענטע	101	—
אונגאריש גרונדענטלאסטונגען	89	25
פערפעטוא-מאמאדי	88	50
ווערבענבריגיש	87	50
נאלדיגיש	96	30
בולגאריגער	—	94
אונגאריש אייזענבאהן-אולעהען	118	50
וויינצעהנטע-אבלאזונגס-אבלייזאנגען	—	90
מאגדעבורגער אונגאריש מאגדע-קרעדיט צו 5 אינגאלד פערצענט	102	—
5 פערצענט	92	—
דער אונגאריש אללגעמיינע-באנק צו קרעדיט-אנשטאלט צו 5 אינגאלד פערצענט	95	—
פערצענט	99	50
דרעסדע צו 6 פערצענט	101	—
דער פעסטער קאמערציאל-באנק	79	—
דער אכטבאנען	141	50

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1880. — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard

דען אין אי״ראָא דייערנד צו פֿעסטגען. מאן רעכ־נעטשט עבען דאייוך, דאס צים ביישפּיעל ניכט פֿאנקרייך אונד ניכט איטאליען וואגען ווערדען, דיא אדרעסנ אונד דיא רוהע צו שטארען, זאלאנגע עסטערדייב־אונגארן אונד דייטשלאנד פֿעסט צו־זאממענהאלטען!״

„בליקען ווי נון אייך רוסלאנד. דיא פֿערווי־קעלונגען אים אייגענטע אונד דיא בעשטיממונגען דעם בעלעלער פֿערטראגעס האבען דיא פֿרייד־שאפֿט צווישען אונד דער הערצעגאווינא. — פֿאן קאבינעט צו קאבינעט״ ניכט געשטארבן. — דאס הייסט: אונטער דען מאנארכען אונד דען רע־גירונגען עסטערדייב־אונגארנס אונד רוסלאנדס איזט דאס פֿרייד־שאפֿטליכע אייפֿערזוכטמען אייפֿ־רעכט געבליעבען. אונד דעם איזט אייך ליכט ער־קלערלך. ווי הוראפֿטען איינמאל ניכט הולדען. דאס איינגענד אייגע פֿרעמדע מאכט אן אנזוערען גרונד־צען. עטוא אן באפֿגיען אונד דער הערצעגאווינא. פֿעסטען פֿיס פֿאפֿסע. דער בעלעלער פֿערטראג האט דעם דענן אייך גערעגעלט. אונדעם ער מיט דער בעזעטצונג באפֿגיעגס אונד דער הערצעגאווינא אונזערע מאנארכיע בעטרייטע. עס איזט אלזא ליין גרונד פֿארהאנדען. אין פֿאלגע דעסען צווישען דען רעגירונגען עסטערדייב־אונגארנס אונד רוסלאנדס איינע פֿרייד־שאפֿט אבזיאלטען זאללטע. אונדערס פֿערהאלט עס זיך ערשט מיט דער בעפֿאלקערונג אונד דער זאנגאנגענען „פֿפֿענטליכען מיינונג״ אין ביידען שטאאטען. עס לאסט זיך ניכט אין אבדרעד שטעללען. דאס דיא שטיממונג דער רוסשען בע־פֿאלקערונג געגען אונזערע מאנארכיע אין דאססעלבע גראד גערעגט איזט. ווי דורפֿען אונס קיינער טו־שונג דאריבער הינגעבען. דאס דעוזע גערעגטהייט דער רוסשען בעפֿאלקערונג געגען אונזערע מאנא־כיע עגדלך צו איינעם בלוטיגען ציוואמפֿגשטאפֿ פֿיהרען קאנן. דיא רוסישע רעגירונג קאנן געפֿלך פֿאן דיעזער גערעצטען בעפֿאלקערונג פֿיהרער אדער שפּעטער צו איינעם קריעגע געגען אונס גערעדעט גענאטהיגט ווערדען. עס איזט יא אפֿט דער פֿאלל, דאס איינע רעגירונג זיך בלאס דעסהאלב צו איי־נעם קריעגע נאך אייסען עגטשלעסט. אים דען אייסבריך איינער רעוואלוציאן אים אנגעגרן צו פֿע־רהיטען. אין רוסלאנד קאנן דעוזער פֿאלל זעהר לייכט איינטרעטען, דעסהאלב ווי אייך דענזעלבען אייך פֿאר־בערייטעט זיין מיססען: אונזער מיניסטער דעס אייסערן זאללטע דאהער פֿארצעלך דאהין שטרע־בען. דאס דיא גערעצטהייט דער רוסשען בעפֿאל־קערונג גגען אונס אין ערגד געהמע, דא ווי ניכ אין דעוזער ווייז פֿאר דער געפֿאהר איינעס באל־דיגען קריעגעס מיט רוסלאנד פֿערשאנט בלייבען קאנגטען!״ —

אייס דעוזער רעדע דעס הערען הייבגער ער־זעהט מאן לייהדער, דאס אין אי״ראָא אן דער אבערפֿלעכע וואהל דער פֿרעדע זיך צייגט, ווער־רעגר עס אים אינגערן מאכבער שטאאטען קאבט אונד זעדעט מיט זאלכער געוואלט, ווא אים אינגערן איינעס פֿער־שפּיענדען בערגעס, ביא דעם עס פֿר־דער אדער שפּעטער צים אייסבריך קאממען מיס. דעטטע באראן האמעלע, אלס מיניסטער דעס אייסערן, דעוזע רעדע געהאלטען, זא מאכטען ווי אייך דעוזעלבע ווענגער געייכט לעגען. ווענן דיא מיניסטער דיא בעוילליגונג דעס פֿאן אייגען אינ־טערבייטעטען באדשעטס דורכזעטצען וואללען, דא קאממען זיא יא אממער דאמיט: מאן קאנגע דאס באדשעט אונמאגליך בעשרענקען, נאכדעם דיא פֿערהעלטנעסס אין אי״ראָא „זא קרעגעריש״ אים־זעהען! — אללין דעוזע שלערעגג דער פֿערהעלט־נעסס דער פֿערשעדענען שטאאטען קאם ניכט אים דעם מינדע אייגעס מיניסטערס. זאנדערן דורכען פֿאן אייגען שטאאטסמאנגע הער, דער מטגלעדער דער עסטערדייבשען דעלעגאציאן איזט אונד זבער גערגע אייך אייגע מאלדיג בעשרענקונג דעם באד־שעטס הינאבזוטען ווערדע. אים דעוזעס גרונדע מיססען ווי אייך דינע וואהرע מעהר געוייכט לע־גען, דאס עס אין אי״ראָא זעהר לייכט אונד זעהר וואהרשעלך צו אייגעס געוואלטגען קריעגע קאם־מען מיססע: —

פֿערשיעדענע נייאגקייטען.

״(אין דער „בעשנייד־נגס־אנגעלעגעהייט.״) ״ווערדאלט האבען ווי אבער דען שטייט מיטעטהיילס. ״אלבער צווישען דער פֿעסטער פֿארטשרטטס־געמיינדע אונד דער שטאדט־בעהאדע אין דער בעשניידונגס־אנגעלעגענהייט אביאלטעט. דיא שטאדט־בעהאר־דע ערשטיילטע געמעלד דער רוסשען געמיינדע דיא ווייזונג. דאס דיא בעשניידונג (ברית מילה) נור דורך ארצטע פֿאללצאגען ווערדען מאגע. דיא בעהאדע זאגטע געמעלד. דאס נאכדעם אפֿטערס פֿעללע פֿאר־געקאממען. ווא דיא ״ענגען קינדער״ ביא דער בע־שניידונג דורך אינגער אינגען פֿערהלער אדער דורך פֿערבלוטונג צו גרונדע גינגען. זא דאדר מאן דיעוע „אפֿעראציאן״ עבענזא ״ענגע אייגעס ניכט־ארצטע אנפֿערטיגען. ווא עטוא אייגע אנדערע „אפֿעראציאן״ אם מענשליכען קאפֿער. — דיא פֿארטשרטטס־געמיינדע ״אללטע ערדאר דיעוע ווייזונג ניכט פֿאל־גע לייסטען. זיא ערווידערטע: דיא בעשניידונגס־אנגעלעגענהייט איזט יא פֿאר אללעס אייגע רעלי־גיאזע האנדלונג. אין ״ווערלכע קייגע אייס״ערטיגע בעהאדע זיך הינגעגען דארף. דיא געמיינדע־אייאנאמיע איזט יא עבען דעסהאלב דא. דאמיט זאלכע רעליגיאזע אנגעלעגענהייטען פֿאן דער גע־מיינדע זעלבסט, אהנע אינמישונג אינער אייסווער־טיגען בעהאדע, גערעגעלט ווערדען זאללען. איב־רגען פֿאן דיא בעשניידונג אלס רעליגיאזע האנד־לונג עבען נור פֿאן אייגען שטרענג־רעליגיאזען מאننע פֿאר־גענאממען ווערדען. ווא זונד אבער דיא ארצטע, ״ווערלכע שטרענג נאך דער ״ירישען רעלי־גיאן לעבען״ — דיא אנגעלעגענהייט געלאנגטע נון פֿאר דען קולטוס־מיניסטער. דער אין אייגעס אן דיא הייפֿטשעדטשע בעהאדע גערכטעטען ער־לאסט ווא פֿאלגט שטייטע: „איך ערלאבטע עס ניכט פֿר נאטהיג, דאס דיא בעשניידונג דורך ארצ־טע פֿאללצאגען ווערדען זאלל. דיא בעשניידונג בולדעט בייס ״ירען אייגע דורכא״ים רעליגיאזע האנד־לונג. ״ווערהאלב דיא אינמישונג אייגער פֿאליטישען בעהאדע ניכט שטאטטהאפֿט ערשיינט. ״אהל קא־מען שאן פֿאללע פֿאר. דאס קינדער דורך פֿער־בלוטונג צו גרונדע גינגאנגען. זאלבע פֿעללע ער־שיינען עראך זא זעלטען. דאס איך דאס איינגרי־פֿען דער בעהאדע ניכט אלס נאטהיג ערלאבטע. אבזיאלטענס האבע איך דען ביידען ״ישען קאנצליען דיא ״ווייזונג עדטהיילט. דאהין ״ווקען צו ״אללען, דאס בייא דען בעשניידונגען אייך ארצטע צוגעגען זיין זאללען. דאמיט אייגעס אינגליקע רעכטצייטיג פֿאר־הינדערט ווערדען קאנן. אים פֿאללע אין אנ־גלק ״ווייקלך פֿאס״יט, זא אים הייפֿיר דער אי־העבער (מוהל) אללערדינגס שטראפֿגע־ריכטליך צור פֿערגאנטוואָרטונג צו צעהען״! (זא ״ווייט דער ערלאס דעס קולטוס־מיניסטעריאלס. פֿראגען ווי אגס נון, ״ער האט געזאגט: דיא פֿעסטער פֿארטשרטטס־געמיינדע אדער דיא הייפֿטשרטטע בעהאדע? זא מיססען ווי הייפֿיר אנטוואָרטען: קייגע פֿאן ביידען! דיא אזראעליטישע געמיינדע האט בראָם זאפֿעל דורכגעזעצט. דאס איך ניכט־ארצטע דיא בעשניידונג פֿארגעהמען דיפֿען. דיא הייפֿטשעד־טישע בעהאדע הינגעגען האט עס דורכגעזעצט. דאס דיא בעשניידונג ניכט פֿאן ניכט־ארצטען אל־לין, זאנדערן נור אין געגענוואָרט פֿאן ארצטען פֿאללצאגען ווערדען דאדר. בעטראכטעט מאן דיא זאכע נעהער. זא האט זיך איך דער קולטוס־מיניסטער אן איינע אנגעלעגענהייט הינגעגעבען, וועלכע אלס רעליגיאזע האנדלונג אויסשליעסלך פֿאן דער קולטוס־געמיינדע אללין נערעגעלט ווע־דען זאללטע. אב דער איינע דיא בעשניידונג דורך איינען ארצט, דער אנדערע הינגעגען דיא בעשני־דונג אין געגענוואָרט איינעס ארצטעס ווינשט — דאס בלייבט זיך אין דער בעצעהונג גלייך. דאס בייד אין איא געמיינדע־אנשאפֿטע זיך הינגעגעבען מיסען, דאס אבערגענס דער קולטוס־מיניסטער אין דעס ערווענטען אללגמיינען אנגעלעגענהייטען אנגעגעבען מיס דיא בעשניידונג אלס רעליגיאזע האנד־לונג עבען נור פֿאן איינעס שטרענג־רעליגיאזען מאننע פֿאר־גענאממען ווערדען. ווא זונד אבער דיא אר

ליבן בריסטליכן וועהלער פראגן. אב זא מינע פראעקטע געגען דא ווערן פיר לעבערליך האלטען, אלזא הארען זא דאך אינמאל מינע שטאטטען...“

נון זאגטע דער ריסבסטאנס-פרעזידענט: „ביז עטצט האבע איך דען געעהרטען פעטרטען ג ע ב ע ט ע ן, אריזהארען, עטצט אבער, דא מין בוטטען ניכט נוטצט, מוס איך פ אר ד ע ר ן, דאס ער בים גענעגשטאנדע דער הייטיגען פערהאנדלונג בלייבע אונד זינע שטאטטען ניכט פערלעזע!“

„שאדע! שאדע! (ריעה אשטרוצי) שאדע, דאס דער הערר פרעזידענט ניכט ערלייבט, מיינע דען גוטען בריסטען גיטצליכען שטאטטען צו פערלעזען. איך וואלטע האבען, דאס מאן עס איך אוס אוסלאנדע ערפאהרען זאלל, דאס דא בריסטליכען אונגארן עהרליך אונד קיינע ריעאלטיאטערע זיינען אונד דאס נון איך הער נור דא ווידען אן אללעס שולד זיע.“

אלס אשטרוצי דיעזע זיינע אונזוגינגע רעדע בעענדיגטע, עההאב זיך דער דעפוטירטע יאזעף מאראאס אונד זאגטע: „הערר אשטרוצי זאגטע, איך זאלל מיינע בריסטליכען וועהלער פראגען, אב זיא ניכט איין פערארין גענען דא ווידען צו שטאנדע בריגגען יאללען? — נון, איך פערזיכערע דעם הערען אשטרוצי, דאס איך אבערצייגט בין, דאס מיינע וועהלער גאנץ אנדערע זאכען האבען, אלס איינע ווידענ-פינדליכען פראגען צו גרונדען אונד דא שטאטטען דעם הערען אשטרוצי אנזענעהמען!“

„זא איזט עס: מאראאס האט רעכט!“ ריעפען דא אבריגען דעפוטירטען — אונד איך מיניסטער-פרעזידענט טוסא זאגטע: „הערר אשטרוצי מאגע עס זיך מערקען, דאס אין ערער פאלקס-קלאططע, אין ערער נאציאן אונד אין ערער קאנפעדעראן שלעכטע אונד בראוע מענשען עקסיסטיר-רען, אונד וענן איינער שלעכט איזט, דארף מאן ניכט דططען גאנצע נאציאן אדער קאנפעדעראן אלס שלעכט בעצייכנען. „אס גיבט דען פריטשען ווידענ-פינדליכען פראגען בעטרעפפ, זא איזט שאן דער דייטשע קראנפריץ געגען איינען זאלבען פראגען שטרענגע אנגעטططען.“

אן דער גططרינגען זיטצונג דעם אונגארישען ריסטאגעס ווארדע ערלייד דיעזע ריעאלטיאטס-אנגעלעגענהייט צום אבשלוסס געבראכט. עס שפראכען נור נאך דא דריא אנטראג-שטעללططע. נעמליך מאטשאר, אططאי אונד באראט. מאטשאר'ס אנטראג לוטططע, דאס דער ריסבסטאג זולבסט איינע אונטערזוכונגס - קאממיסיאן עגטזוענדע; אططאי'ס אנטראג לוטططע, דאס נור דא ריבטער אללעס גנייא אונטערזוכען מאגען אונד דאנן דאס ערגעבנים דער אונטערזוכונג דעם ריבסטאג אפ-

פאלליעטאן.

רעטטונג דער יודען.

(16-טע פאר-טططעטצונג.)

א. דא בריסטען אונטען אנאר, דאס דא נעזעהען, וויא אויס דען „האططען“ בלוט גפלאططען איזט, אלס דא יודען דיעזע „האططען“, וועלכע דען לייב דעם נעגי בططרישען, דורכططאכען האבען. אין דער יודישען גططינדע אططעגבוגג וואורדע אינטס דאס בלבול אויסגעבראכט. דא יודען הططען אינע האططע מיט דעם מאריגע צער-שאططען, וועהרנד דאנן דא בריסטען אין שרעקליכעס בלוט-באד אונטער דען יודען אנגריכטעט האבען. אפ אפריל בז אקטאבער 1238 זינד וועגען דיעזעס בלבול 146 יודישע גططינדען פערניכטעט וועהרדען. דער רעגיערונגדע הרצאג אפן עסטערריך וועגרדעט זיך שאן אים יאהרע 1338 אן פאططס בענגעדיקט XII. אונד זאגטע עס דעם פאططס גאנץ אططען הערען, דאס דא פערפאלגונג דער יודען אונטער דער אויסרעדע דער „האططען-שגרונג“ נור אויף דאס נעלד דער יודען ציעלע, אונד דאס דא נייططס-ליכען זעלבסט זולכע האططען מיט בלוט בططלקקטען אונד דא אין דא נעהע דער יודען-וואהנונגען וואר-פען, דאططס דא דאס פאלק דיעזע נעططינדעטען האططען פינדע אונד נעגען דא יודען נעריצט ווערדע.

אים יאהרע 1510 איזט אויך אין דער נעהע אפן בערלין אין דער-אינגס „בלבול“ עגططאנדען. אין בריסט האططע אין אינער קירכע דאס גאלדענע גططפס, אין וועל-כעם דא האططען אויסבעוואהרט ווערדען, נגططאלען, אלס מאן דיעזע בריסטען פערהאططע, זאגטע ער אים, ער האבע דא אים גאלדענע גططפען אויס אין דער יודען אין שאנדע, אין באגרעבניס אונד אין שענדאל פערקיפט. גלייך לוגט דער בططאך אפן בראנדגגרונד דא בططולדיגטען יודען פערהאططען. דער דאמאלגע רעגיערענדע קיסרס, יאאכים אפן בראנדגנ-בורג, וואר אין שרעקליכער יודען-פינד, אונד ער לוגט דא פערהאططע יודען נאך בערלין בריגגען. דא אונגליקלי-כען יודען וואורדען דאנן אויך נאך בططלדיגט, נעכען דער האططע-שגרונג אין בריסטען-קנדער עמארדעט צו דא-בען. קיסרס יאאכים לוגט דאנן דיעזע אונגליקליכען יודען אפלططען, מאططגען אונד אויף דאס אללגططיגע-ליכططע פרגגען, דאططס דא עططוואס גגגען דא יודען אויס-זאגען, אונד אלס דא ניכטס צו זאגען האططען, לוגט ער אכאנדערריטס יודען אויף אין נאططס אויططגגס גططטער, ווططכעס איבער גלוהענדען קאהלען לאג, גططדططגען אונד דא לאגגאס דא אין ططטק פלוט בראططען, בז דא גגגגע-לוך פערבראגגען. יודططגער דיעזער שרעקליכططען קוואלען האבען דא גגמאططגططען יודען ניכט גגגגען נאططס צו אנדערן, אונד לאב-לוגדער צו נאططס גططגגען, קיר דططططען הילגגען נאططן דא זיך אططططططען.

דיעזער שרעקליכע פאططאלל וואר עבען צו דיעזער צייט, אלס דא דא יודען אין אבערגגגע אגגגגע עהגלוכען פערבראכגגגע אגגגקלאגגגג